

3 Oplegnotitie Open Standaarden, lijsten

Vergadering:	Forum Standaardisatie woensdag 13 december 2023
Agendapunt:	3
Documentnummer:	FS-20231213.3
Aan:	Forum Standaardisatie
Van:	Stuurgroep Open Standaarden
Datum:	Woensdag 13 december 2023
Versie:	1.0
Bijlage:	FS-20231213.3A-forumadvies-versiewijziging-NEN-3610 FS-20231213.3B1-evaluatie-AdES-Baseline-Profiles FS-20231213.3B2-evaluatie-WDO-Datamodel FS-20231213.3B3-evaluatie-SKOS-linked-data-standaarden
Opstellers:	Hans Laagland Redouan Ahaloui (agendapunt 3C Waarborgen kwaliteit: evaluatie standaarden in 2024) Han Zuidweg (agendapunt 3C Waarborgen kwaliteit: evaluatie standaarden in 2024 en 3E Voortgang doorontwikkeling lijst (aanbevolen) standaarden)
Rechten:	CC0 publieke domein verklaring

Samenvatting

I. Ter besluitvorming

Vraag aan Forum Standaardisatie om in te stemmen met het volgende advies:

- A. betere gegevensuitwisseling geo-informatie:
nieuwe versie basismodel geo-informatie **NEN 3610** verplichten (Forumadvies)
- B. waarborgen kwaliteit 'pas toe of leg uit'-lijst:
aanbevelingen evaluatie-onderzoeken (2023) opvolgen
- C. waarborgen kwaliteit 'pas toe of leg uit'-lijst:
standaarden selecteren voor evaluatie-onderzoeken (2024)

II. Ter toelichting

D. Voortgang lopende procedures

1. Betere gegevensuitwisseling:

a. uitwisseling van bouw informatie **NLRS** (bouwen en wonen)

blijven aanbevelen aan de overheid in nieuwe versie

b. geografische informatie **Geo-standaarden** (OGC-api en GeoPackage)

generatiewissel verplichten aan de overheid ('pas toe of leg uit'-verplichting)

c. vindbaarheid van leermaterialen **NL LOM** (onderwijs en cultuur)

niet meer verplichten aan de overheid ('pas toe of leg uit'-verplichting)

d. uitwisseling van bodemkwaliteitsgegevens **SIKB0101** (schoon water en beschermde bodem)

blijven verplichten aan de overheid in nieuwe versie (uitstekend beheer)

2. Veilig internet:

e. adressering van ICT-systemen binnen een netwerk **IPv6** (veilig internet)

verduidelijken functioneel toepassingsgebied

3. Elf standaarden niet meer aanbevelen aan de overheid (*batch*-procedure)

E. Voortgang doorontwikkeling lijst (aanbevelen) standaarden

F. Verspreiding openbare consultaties via bestuurlijke raden (Architectuurraad, CIO-beraad, CISO-raad en CTO-raad)

G. Gebruikersoverleg Kennismodel Standaarden

I. Ter besluitvorming

Ad A. Betere gegevensuitwisseling geo-informatie: nieuwe versie NEN 3610 verplichten (Forumadvies)

[Bijlage: FS-20231213.3A-forumadvies-versiewijziging-NEN-3610]

Informatie-uitwisseling is essentieel in geval van risico's rondom locatiegebonden activiteiten zoals opslag, het transport en het gebruik van bijvoorbeeld gevaarlijke stoffen. Het basismodel voor geo-informatie NEN 3610 bevordert eenduidige gegevensuitwisseling. De nieuwe versie van NEN 3610 is beter toegespitst op de huidige eisen binnen het geo-werkveld en vergroot zodoende de uitwisseling en het gebruik van geo-informatie.

Vraag aan Forum Standaardisatie om in te stemmen met de volgende adviezen:
basismodel geo-informatie **NEN 3610** (onderdeel van Geo-standaarden) in de nieuwe versie (2022 nl) blijven verplichten aan de overheid ('pas toe of leg uit'-verplichting) (betere gegevensuitwisseling)

Advies

De Stuurgroep Open Standaarden adviseert het Forum Standaardisatie om basismodel geo-informatie **NEN 3610** (onderdeel van Geo-standaarden) in de nieuwe versie (2022 nl) te blijven verplichten aan de overheid ('pas toe of leg uit'-verplichting). NEN 3610 geeft regels voor het eenduidig beschrijven, het uitwisselen en het op het web publiceren van geo-informatie.

De nieuwe versie (NEN 3610:2022 nl) is beter toegespitst op de huidige eisen binnen het geo-werkveld en sluit aan bij de huidige (technische) ontwikkelingen en richtlijnen rond informatiemodellering, zoals MIM (Metamodel voor Informatiemodellering). Er is voldoende draagvlak binnen de Nederlandse overheid voor de nieuwe versie (2022 nl). Er zijn implementaties van NEN 3610:2022 nl in domeinstandaarden. Extra aandacht is nodig voor de impact van de wijzigingen van NEN 3610 voor domeinmodellen incl. langere termijn ondersteuning voor overheidsorganisaties. Ook is extra aandacht nodig voor ondersteuning van de nieuwe versie door softwareleveranciers van domeinspecifieke software.

Geonovum bezit het predicaat 'uitstekend beheer' voor een groot deel van de afzonderlijke standaarden binnen de registratie Geo-standaarden. Hierdoor is een toetsingsprocedure voor een versiewijziging in beginsel niet nodig is. Het predicaat 'uitstekend beheer' is echter niet van toepassing op NEN 3610 omdat Geonovum de standaard NEN 3610 niet beheert.

Belang van de standaard: betere gegevensuitwisseling

NEN 3610 draagt bij aan betere gegevensuitwisseling doordat NEN 3610 ervoor zorgt dat geo-domeinen dezelfde systematiek gebruiken om informatiemodellen met locatiegebonden informatie te beschrijven.

Een eenduidige systematiek binnen het geo-domein bevordert informatievoorziening en -uitwisseling zoals voor voorzieningen voor elektriciteit, telecommunicatie, gas, chemicaliën, drinkwater, afvalwater en warmte. Betere informatie-uitwisseling is essentieel in geval van risico's rondom de opslag, het transport en het gebruik van gevaarlijke stoffen. De activiteiten van opslag, transport en gebruik zijn locatiegebonden en daarom is NEN 3610 voorwaardelijk voor die beschrijving.

Hoe is het proces verlopen?

Geonovum heeft op 30 augustus 2022 NEN 3610:2022 nl aangemeld bij het Bureau Forum Standaardisatie om NEN 3610 in de nieuwe versie (2022 nl) te blijven verplichten aan de overheid via plaatsing op de 'pas toe of leg uit'-lijst, als afzonderlijke ('sub')standaard binnen de set Geo-standaarden. Op basis van het intakeadvies heeft het Forum Standaardisatie op 8 februari 2023 besloten de aanmelding in procedure te nemen.

De expertgroep is op 29 juni 2023 bijeengekomen om de standaard te toetsen tegen de criteria en geïdentificeerde aandachtspunten te bespreken. Aan dit expertonderzoek namen vertegenwoordigers deel uit diverse overheden en overheidsdiensten.

Het Bureau Forum Standaardisatie publiceerde het expertadvies ter openbare consultatie op internetconsultatie.nl van 21 september tot en met 22 oktober 2023. In de openbare consultatie zijn geen reacties ontvangen, ondanks dat de openbare consultatie afzonderlijk onder de aandacht is gebracht bij diverse partijen.

Dit Forumadvies is opgesteld op basis van het expertadvies en inzichten van de leden van het Forum Standaardisatie zelf. Indien het Forum Standaardisatie instemt met dit advies, wordt het aan het OBDO ter besluitvorming voorgelegd.

Over de standaard

[NEN 3610:2022 nl](#) is een basismodel voor geo-informatie en geeft regels voor het eenduidig beschrijven, uitwisselen en op het web publiceren van geo-informatie. Het doel van de standaard is het vergroten van de uitwisseling en het gebruik van geo-informatie. NEN 3610:2022 nl biedt een basis voor verdere uitwerking in sectorale modellen.

NEN 3610:2022 nl is de opvolger van NEN 3610:2011/A1:2016. NEN 3610:2022 nl biedt een nieuw semantisch basismodel en is opgesteld conform de richtlijnen van de standaard MIM (Metamodel Informatiemodellering) op de lijst met aanbevolen standaarden van Forum Standaardisatie. De nieuwe versie is afgestemd met de NEN 2660-norm (deel 1 en deel 2). Daarnaast sluit NEN 3610:2022 nl beter aan op ontwikkelingen van technische uitwisselformaten en op de linked data techniek. NEN 3610:2022 nl is, binnen bepaalde grenzen, *backward compatible*. Daarnaast zijn andere formaten voor de uitwisseling van geometrie gegevens opgenomen in de nieuwe versie van de standaard, zoals GeoJSON en GeoPackage.

NEN (Stichting Koninklijk Nederlands Normalisatie Instituut) beheert de standaard onder de noemer NEN 3610:2022 nl.

Ad B1. Meer toegang en openbaarheid: Evaluatie AdES Baseline Profiles (elektronisch ondertekenen)

[Bijlage: FS-20231213.3B1-evaluatie-AdES-Baseline-Profiles]

Elektronische ondertekening heeft een impuls gekregen onder andere door de COVID-19 pandemie, omdat veel processen destijds op die manier doorgang konden vinden. AdES Baseline Profiles draagt bij aan een betrouwbare overheid door een eenduidige manier te bieden om digitale documenten elektronisch te ondertekenen. Het Evaluatie-onderzoek verwacht een toename in het gebruik van elektronische ondertekening en roept de Nederlandse overheid op een sturende rol (regierol) te nemen voor het stimuleren van het gebruik van de AdES Baseline Profiles.

Vraag aan Forum Standaardisatie om in te stemmen met het volgende advies:

- a. standaard **AdES Baseline Profiles** blijven verplichten aan de overheid ('pas toe of leg uit'-verplichting) en de voorgestelde aanbevelingen opvolgen
- b. onderzoeken waar de sturende rol (regierol) voor AdES Baseline Profiles binnen de Nederlandse overheid het beste is te beleggen en hierover te adviseren

Samenvatting en advies

De Stuurgroep Open Standaarden adviseert het Forum Standaardisatie om AdES Baseline Profiles te blijven verplichten aan de overheid ('pas toe of leg uit'-verplichting) op basis van uitkomsten van de evaluatie van de standaarden. Ook adviseert de Stuurgroep Open Standaarden opvolging te geven aan de voorgestelde aanbevelingen per standaard, waaronder te onderzoeken waar de sturende rol (regierol) voor AdES Baseline Profiles binnen de Nederlandse overheid het beste is te beleggen en hierover te adviseren. Tot slot adviseert de Stuurgroep Open Standaarden een procedure te starten om het functioneel toepassingsgebied te actualiseren.

Het Forum Standaardisatie evalueert jaarlijks een aantal standaarden op de 'pas toe of leg uit'-lijst. Het doel van dit onderzoek is om de kwaliteit van de informatie op de lijst te waarborgen. Het onderzoek richt zich met name op de huidige relevantie van de standaard, het functioneel toepassingsgebied, het beheer en de stand van zaken rond de adoptie van de standaard.

Belang van de standaard: meer toegang en openbaarheid

[AdES Baseline Profiles](#) draagt bij aan een betrouwbare overheid door een eenduidige manier te bieden om digitale documenten elektronisch te ondertekenen. Een elektronische handtekening geeft de ontvanger van een digitaal document of bericht zekerheid dat het afkomstig is van de ondertekenaar en dat deze de inhoud van het bericht onderschrijft. AdES Baseline Profiles voorziet in het digitaal tekenen van documenten met een geavanceerde of gekwalificeerde digitale handtekening. Bij gegevensuitwisseling tussen EU lidstaten is AdES Baseline Profiles verplicht.

Aanbevelingen uit de evaluatie

Hieronder volgen de belangrijkste aanbevelingen aan het Forum Standaardisatie:

1. in samenwerking met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Ministerie van Economische Zaken en Kamer van Koophandel (als belangrijke kennishouder) en wellicht ECP (Platform voor de InformatieSamenleving) onderzoeken waar de regierol voor AdES Baseline Profiles binnen de Nederlandse overheid het beste is belegd en hierover adviseren;
2. een procedure starten om het functioneel toepassingsgebied te herzien met aandacht voor het toevoegen van relevante bestandsextensies (profielen);
3. er is met name op Europees vlak volop ontwikkeling op het vlak van elektronisch ondertekenen. Het advies is om tussen de twee en vier jaar de standaard opnieuw te evalueren.

Hoe is het proces verlopen?

Het Forum Standaardisatie heeft op [7 december 2022](#) groen licht gegeven om AdES Baseline Profiles uit het domein 'openbaar en toegankelijk' te evalueren. Het doel van dit onderzoek is om de kwaliteit van de informatie op de lijst te waarborgen.

Onderzoeksbureau InnoValor Advies is op 28 juni 2023 gestart met het onderzoek. InnoValor Advies heeft in overleg met het Bureau Forum Standaardisatie per standaard een lijst met experts opgesteld. Focus lag op het betrekken van verschillende rollen die in aanraking komen met de standaard: de beheerder, de eindgebruiker en de softwareleverancier (samen: experts) die in hun werk met de standaard te maken hebben. De evaluatiecriteria zijn hierbij als leidraad gebruikt.

De onderzoekers hebben aanbevelingen opgesteld op basis van analyse van de interviews. Uitkomsten van de interviews, de analyses en de aanbevelingen zijn opgetekend in één evaluatierapport. De uitwerking van de evaluatie is in twee rondes gedeeld met dossierhouders en opdrachtgever ter review. Op 23 oktober 2023 heeft InnoValor Advies het evaluatierapport opgeleverd aan Bureau Forum Standaardisatie.

Achtergrond

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft in 2016 AdES Baseline Profiles aangemeld om de standaard te verplichten aan de overheid. Het is wettelijk verplicht om elektronische ondertekeningen met AdES Baseline Profiles te accepteren ([Besluit 2011/130/EU](#), [Verordening 910/2014](#) van het Europees Parlement en de Raad, en het [Uitvoeringsbesluit 2015/1506](#) van de Europese Commissie). Er is momenteel geen partij in de Nederlandse overheid die zich onttrekt over deze standaard. Dit belemmert het stimuleren van adoptie.

Ad B2. Betere gegevensuitwisseling: Evaluatie WDO Datamodel (informatie-uitwisseling bij grensoverschrijding)

[Bijlage: FS-20231213.3B2-evaluatie-WDO-Datamodel]

Importeurs moeten bij grensoverschrijding dezelfde gegevens vaak meerdere keren aanleveren, op verschillende manieren, aan verschillende overheidsinstanties en in verschillende landen. De G7 heeft daarom in 1997 WDO Datamodel opgezet. WDO Datamodel is een standaard voor grensoverschrijdende gegevensuitwisseling. Betrokken overheidspartijen in Nederland zijn onder andere de Douane, Rijkswaterstaat, of het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Het Evaluatie-onderzoek ziet Europese (wettelijke) ontwikkelingen aankomen en adviseert de impact van Europese ontwikkelingen op WDO Datamodel op de 'pas toe of leg uit'-lijst in beeld te brengen.

Vraag aan Forum Standaardisatie om in te stemmen met het volgende advies: standaard **WDO Datamodel** blijven verplichten aan de overheid ('pas toe of leg uit'-verplichting) en de voorgestelde aanbevelingen opvolgen

Samenvatting en advies

De Stuurgroep Open Standaarden adviseert het Forum Standaardisatie om WDO Datamodel te blijven verplichten aan de overheid ('pas toe of leg uit'-verplichting) op basis van uitkomsten van de evaluatie van de standaarden. Ook adviseert de Stuurgroep Open opvolging te geven aan de voorgestelde aanbevelingen per standaard, waaronder een planmatige aanpak om de impact van Europese ontwikkelingen op de standaard op de 'pas toe of leg uit'-lijst in beeld te brengen. Tot slot adviseert de Stuurgroep Open Standaarden om te stimuleren om aanpalende standaarden op het vlak van handel en transport aan te laten melden voor de lijst open standaarden.

Het Forum Standaardisatie evalueert jaarlijks een aantal standaarden op de 'pas toe of leg uit'-lijst. Het doel van dit onderzoek is om de kwaliteit van de informatie op de lijst te waarborgen. Het onderzoek richt zich met name op de huidige relevantie van de standaard, het functioneel toepassingsgebied, het beheer en de stand van zaken rond de adoptie van de standaard.

Belang van de standaard: betere gegevensuitwisseling

[World Customs Organization Data Model](#) (WDO Datamodel) draagt bij aan het oplossen van administratieve belemmeringen voor internationale handel door gegevensuitwisseling te simplificeren en te harmoniseren. Zo maakt WDO Datamodel het mogelijk om binnen het Douaneproces over verschillende systemen heen één taal te spreken.

Aanbevelingen uit de evaluatie

Hieronder volgen de aanbevelingen aan het Forum Standaardisatie:

1. in gesprek gaan met de Douane over een planmatige aanpak om de impact van Europese ontwikkelingen op WDO Datamodel op de 'pas toe of leg uit'-lijst in beeld te brengen;
2. overwegen van een meer aanjagende rol in het laten aanmelden van andere standaarden op het vlak van handel en transport;
3. in gesprek gaan met de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) over de achtergrond van het nog niet adopteren van het WDO Datamodel.

Hoe is het proces verlopen?

Het Forum Standaardisatie heeft op [7 december 2022](#) groen licht gegeven om WDO Datamodel uit het domein 'economie en werk' te evalueren. Het doel van dit onderzoek is om de kwaliteit van de informatie op de lijst te waarborgen.

Onderzoeksbureau InnoValor Advies is op 28 juni 2023 gestart met het onderzoek. InnoValor Advies heeft in overleg met het Bureau Forum Standaardisatie per standaard een lijst met experts opgesteld. Focus lag op het betrekken van verschillende rollen die in aanraking komen met de standaard: de beheerder, de eindgebruiker en de softwareleverancier (samen: experts) die in hun werk met de standaard te maken hebben. De evaluatiecriteria zijn hierbij als leidraad gebruikt.

De onderzoekers hebben aanbevelingen opgesteld op basis van analyse van de interviews. Uitkomsten van de interviews, de analyses en de aanbevelingen zijn opgetekend in één evaluatierapport. De uitwerking van de evaluatie is in twee rondes gedeeld met dossierhouders en opdrachtgever ter review. Op 13 november heeft InnoValor Advies het evaluatierapport opgeleverd aan Bureau Forum Standaardisatie.

Achtergrond

WDO Datamodel staat sinds 2014 op de 'pas toe of leg uit'-lijst. Sindsdien hebben er geen wijzigingen meer plaatsgevonden rond WDO Datamodel op de 'pas toe of leg uit'-lijst. Wel heeft sinds de plaatsing op de lijst een aantal ontwikkelingen plaatsgevonden. Zo vinden er op Europees niveau ontwikkelingen plaats met gevolgen voor (onder andere) de uitwisseling van gegevens in, en digitalisering van, douaneprocessen. Aandachtspunten bij evaluatie zijn: actualisatie van de registratie van WDO-Datamodel, status van de adoptieadviezen en impact van lopende ontwikkelingen.

Ad B3. Meer toegang en openbaarheid: Evaluatie SKOS (en aanpalende linked data standaarden) (betekenis en verbinden gegevens)

[Bijlage: FS-20231213.3B3-evaluatie-SKOS-linked-data-standaarden]

Als overheden dezelfde definities en begrippen hanteren, kunnen zij beter informatie met elkaar uitwisselen en meer samenwerken. SKOS en linked data standaarden maken dit mogelijk. SKOS draagt bij aan opstellen van duidelijke lijsten met termen en begrippen; linked data verbinden vervolgens gegevens op basis van deze eenduidige betekenis. Het Evaluatie-onderzoek ziet dat linked data meer en meer relevant worden. Ook hebben overheden toenemende behoefte om afspraken te maken over eenduidige begrippen. Het Evaluatie-onderzoek adviseert daarom dat hoofdrolspelers in linked data community een sturende rol (regierol) nemen voor het stimuleren van het gebruik van SKOS en linked data standaarden.

Vraag aan Forum Standaardisatie om in te stemmen met het volgende advies:

- a. standaard **SKOS** blijven verplichten aan de overheid ('pas toe of leg uit'-verplichting) en voorgestelde aanbevelingen opvolgen
- b. onderzoeken waar de sturende rol (regierol) voor SKOS en aanpalende linked data standaarden binnen Nederland het beste is te beleggen en hierover te adviseren

Samenvatting en advies

De Stuurgroep Open Standaarden adviseert het Forum Standaardisatie om SKOS te blijven verplichten aan de overheid ('pas toe of leg uit'-verplichting) op basis van uitkomsten van de evaluatie van de standaarden. Ook adviseert de Stuurgroep Open Standaarden opvolging te geven aan de voorgestelde aanbevelingen van SKOS en linked data standaarden, waaronder te onderzoeken waar de sturende rol (regierol) voor SKOS en linked data standaarden binnen Nederland het beste is te beleggen en hierover te adviseren. Het beleggen van de regierol versterkt het gebruik van SKOS en linked data in Nederland en kan de uitrol van linked data toepassingen in reguliere bedrijfsprocessen bevorderen.

Het Forum Standaardisatie evalueert jaarlijks een aantal standaarden op de 'pas toe of leg uit'-lijst. Het doel van dit onderzoek is om de kwaliteit van de informatie op de lijst te waarborgen. Het onderzoek richt zich met name op de huidige relevantie van de standaard, het functioneel toepassingsgebied, het beheer en de stand van zaken rond de adoptie van de standaard.

Belang van de standaard: betere gegevensuitwisseling

[SKOS](#) (opstellen van duidelijke lijsten met termen en begrippen) draagt bij aan meer samenwerking binnen de overheid doordat overheden afspraken maken over de betekenis van begrippen. Aanpalende linked data standaarden uit de lijst aanbevolen standaarden bevorderen de vindbaarheid van gegevens en de integratie van gegevens onderling. Zo kunnen overheden meer informatie met elkaar uitwisselen en beter met elkaar samenwerken.

Aanpalende linked data standaarden uit de lijst aanbevolen standaarden zijn:

- [OWL](#) (Web Ontology Language): beschrijvingstaal semantisch web
- [RDF](#) (Resource Description Framework): publicatie gestructureerde gegevens
- [RDFa](#) (Resource Description Framework in Attributes): indexerende en verzamelen van geautomatiseerde content
- [RDFS](#) (Resource Description Framework Schema): standaardtaal voor structuur van gegevens in termen van klassen, eigenschappen en datatypen
- [SHACL](#) (Shapes Constraint Language): kwaliteitscriteria op linked data

Aanbevelingen uit de evaluatie

Hieronder volgen de belangrijkste aanbevelingen aan het Forum Standaardisatie:

SKOS

1. het functioneel toepassingsgebied herformuleren (indien nodig, via een procedure), zodat dit ook begrijpelijk is voor zij die niet bekend zijn met linked data, ontologieën of thesauri. Doe dit zo dat de betekenis van het toepassingsgebied niet verandert;
2. onderzoeken of een Nederlandse partij een regierol kan nemen rondom SKOS en ga daarbij in ieder geval in gesprek met Platform Linked Data Nederland en Geonovum (deze aanbeveling kan tegelijk opgepakt worden met de aanbeveling voor de regierol rondom het cluster aan Linked Data standaarden).

Linked data standaarden

1. bepalen in hoeverre andersoortige standaarden (principes of richtlijnen), zoals FAIR-principes, een plek kunnen krijgen op de lijsten van het Forum Standaardisatie, vanwege de nauwe relatie tussen linked data standaarden en FAIR-principes;
2. in samenwerking met Geonovum, Vrije Universiteit Amsterdam en Platform Linked Data Nederland onderzoeken waar de regierol op linked data standaarden binnen Nederland het beste is belegd en hierover adviseren;
3. onderzoeken hoe een mate van gelaagdheid van het functioneel toepassingsgebied van een cluster aan Linked Data standaarden vormgegeven kan worden op de lijst open standaarden. Het clusteren van deze standaarden op de 'pas toe of leg uit'-lijst biedt meerwaarde en kent meteen nieuwe uitdagingen, o.a. op het gebied van een functioneel toepassingsgebied.

Hoe is het proces verlopen?

Het Forum Standaardisatie heeft op [7 december 2022](#) groen licht gegeven om SKOS (en aanpalende linked data standaarden van de lijst aanbevolen standaarden) uit het domein 'openbaar en toegankelijk' te evalueren. Het doel van dit onderzoek is om de kwaliteit van de informatie op de lijst te waarborgen.

Onderzoeksbureau InnoValor Advies is op 28 juni 2023 gestart met het onderzoek. InnoValor Advies heeft in overleg met het Bureau Forum Standaardisatie per standaard een lijst met experts opgesteld. Focus lag op het betrekken van verschillende rollen die in aanraking

komen met de standaard: de beheerder, de eindgebruiker en de softwareleverancier (samen: experts) die in hun werk met de standaard te maken hebben. De evaluatiecriteria zijn hierbij als leidraad gebruikt.

De onderzoekers hebben aanbevelingen opgesteld op basis van analyse van de interviews. Uitkomsten van de interviews, de analyses en de aanbevelingen zijn opgetekend in één evaluatierapport. De uitwerking van de evaluatie is in twee rondes gedeeld met dossierhouders en opdrachtgever ter review. Na review is er besloten om aanvullende interviews te houden om extra verdieping te geven daar waar nodig. Op 13 november 2023 heeft InnoValor Advies het evaluatierapport opgeleverd aan Bureau Forum Standaardisatie.

Achtergrond

Het gebruik van linked data bij overheden neemt toe. Binnen de overheid groeit (de wens naar) het aantal begrippenkaders, zowel vanuit informatievoorziening als vanuit semantische standaardisatie. De linked data *community* ziet meerwaarde om linked data standaarden van de 'pas toe of leg uit'-lijst en van lijst aanbevolen standaarden te clusteren in één registratie (net zoals de GeoStandaarden), omdat linked data standaarden in samenhang worden toegepast. Evaluatie van SKOS en aanpalende linked data standaarden in samenhang borgt de kwaliteit van deze standaarden op de lijst open standaarden nu de vraag naar linked data toeneemt, en levert input voor een geclusterde registratie van linked data standaarden.

Ad C. Waarborgen kwaliteit 'pas toe of leg uit'-lijst: evaluatie standaarden in 2024

[Bijlage: geen]

De lijst open standaarden is een belangrijk instrument om de onderlinge samenwerking van overheden te bevorderen. Daarom is het van belang de kwaliteit van de informatie op de lijst te waarborgen. Evaluatie-onderzoeken zorgen hiervoor. In 2024 dragen twee Evaluatie-onderzoeken bij aan deze waarborg voor kwaliteit: Evaluatie-onderzoek voor de standaard voor administratieve overheidsgegevens (StUF) en Evaluatie-onderzoek voor het cluster documentstandaarden (PDF (NEN-ISO) en ODF).

Vraag aan Forum Standaardisatie om in te stemmen met het volgende advies:

evalueren in 2024 van de standaard voor administratieve overheidsgegevens **StUF** (betere gegevensuitwisseling) en cluster documentstandaarden **PDF (NEN-ISO)** en **ODF** (meer toegang en openbaarheid), voor waarborgen kwaliteit lijst verplichte standaarden

Advies

De Stuurgroep Open Standaarden adviseert het Forum Standaardisatie om in 2024 de standaard voor administratieve overheidsgegevens **StUF** en het cluster documentstandaarden **PDF (NEN-ISO)** en **ODF** te evalueren, voor waarborgen kwaliteit 'pas toe of leg uit'-lijst. StUF (Standaard Uitwisseling Formaat) is een set basisafspraken over het uitwisselen van gegevens tussen applicaties in het gemeentelijke veld (betere gegevensuitwisseling). PDF (NEN-ISO) is een *format* voor de uitwisseling van documenten waarvan de pagina opmaak vastligt. ODF maakt het mogelijk om bewerkbare documenten uit te wisselen die voor bewerking niet afhankelijk zijn van een bepaalde leverancier of applicatie (meer toegang en openbaarheid).

Het Forum Standaardisatie evalueert jaarlijks een aantal standaarden op de 'pas toe of leg uit'-lijst. Het doel van dit onderzoek is om de kwaliteit van de informatie op de lijst te waarborgen. Het onderzoek richt zich met name op de huidige relevantie van de standaard, het functioneel toepassingsgebied, het beheer en de stand van zaken rond de adoptie van de standaard.

Hoe is het proces verlopen?

De volgende criteria worden toegepast om standaarden te selecteren voor het onderzoek:

- Staat de standaard vier jaar of langer op de 'pas toe of leg uit'-lijst (i.e. 2019 of ouder) en is deze in de tussentijd niet getoetst (bijvoorbeeld voor een nieuwe versie)?
- Voldoet de standaard nog volledig aan de vier criteria voor opname op de 'pas toe of leg uit'-lijst?
- Zijn er signalen van gebruikers dat het draagvlak onder druk staat?
- Hebben er zich relevante (markt)ontwikkeling voorgedaan met betrekking tot de standaard of de toepassing ervan?
- Is het toepassingsgebied van de standaard nog relevant en duidelijk?

Op basis van selectiecriteria 'a' heeft het Bureau Forum Standaardisatie in oktober 2023 een *long list* samengesteld. Het Bureau heeft de standaarden op de *long list* beoordeeld op de overige vier criteria en heeft vervolgens standaarden gekandideerd voor evaluatie in 2024. Over alle gekandideerde standaarden uit deze *short list* heeft een tweede selectieronde plaatsgevonden waarna onderstaande drie standaarden worden voorgedragen voor evaluatie.

Geselecteerde standaarden

Op basis van de bovengenoemde criteria zijn de onderstaande standaarden geselecteerd voor evaluatie in 2023:

Betere gegevensuitwisseling

- StUF (uitwisselen administratieve overheidsgegevens)

StUF staat vijftien jaar op de 'pas toe of leg uit'-lijst; de standaard heeft op de 'pas toe of leg uit'-lijst geen aanduiding van een versie. Het Forum Standaardisatie heeft StUF sinds 2008 niet getoetst op nieuwe versies. De conclusies uit de [evaluatie van StUF uit 2019](#) waren het nauwlettend volgen van de ontwikkelingen in het gegevenslandschap rondom API's in de komende jaren, en het opnieuw beoordelen van de standaard op een later tijdstip.

Als een logisch vervolg op de evaluatie van StUF in 2019 en in lijn met de toenemende focus op ontwikkelingen in het gegevenslandschap rondom API's, is het nu een zeer geschikt moment om een vervolgonderzoek te starten in de vorm van een evaluatie. Deze evaluatie onderzoekt of er signalen zijn van gebruikers die wijzen op een afnemend draagvlak voor de standaard. Daarnaast zal het onderzoek de transitie naar nieuwe, op API-principes gebaseerde standaarden in het gegevenslandschap nader bekijken.

[Standaard Uitwisseling Formaat](#) (StUF) is een open standaard voor de uitwisseling van administratieve overheidsgegevens, gericht op standaardisatie van informatie, berichten en services. Het betreft een familie van samenhangende gegevens- en berichtenstandaarden. Meerdere overheidsorganisaties voeren het beheer van de StUF-standaard uit. VNG Realisatie coördineert de overkoepelende delen van de standaard.

Meer toegang en openbaarheid

- Documentstandaarden (PDF (NEN-ISO) en ODF) (documentpublicatie en -bewerking)

De standaarden PDF/A-1, PDF/A-2, PDF 1.7 en ODF staan elk meer dan tien jaar op de 'pas toe of leg uit'-lijst. In deze periode hebben er bewegingen plaatsgevonden die van invloed zijn op de verplichting van deze standaarden voor de overheden. Zo heeft ISO de standaarden PDF 2.0 en PDF/A-3 en PDF/A-4 gepubliceerd en heeft het Forum Standaardisatie de ISO standaard PDF/UA op de lijst aanbevolen standaarden geplaatst. Een belangrijke ontwikkeling is de wettelijke verplichting van digitale toegankelijkheid in 2018 (vanaf 2023 bekrachtigd via de Wet digitale overheid). En sinds april 2023 stimuleert de Wet open overheid het actief publiceren van overheidsinformatie die vaak in PDF bestanden is vastgelegd.

Deze ontwikkelingen leiden tot nieuwe inzichten en vragen over het doel en effectiviteit van de verplichting van de open PDF en ODF *formats* voor de overheid. Zo blijkt het formuleren van een streefbeeldafspraken voor documentstandaarden lastiger te zijn dan voor standaarden voor Veilig internet. Daarnaast is het stimuleren van meer gebruik van ODF en open PDF *formats* door de overheid een aanvechtbaar doel en kan voor de samenleving zelfs averechts werken: ODF en PDF zijn inmiddels lang niet altijd de meest aangewezen formats om informatie te presenteren aan de gebruiker; andere standaarden zoals HTML komen hier ook voor in aanmerking. PDF bestanden zijn bijvoorbeeld moeilijk digitaal toegankelijk te maken en moeizaam te lezen op mobiele apparaten.

Bij het evalueren van de documentstandaarden kunnen PDF en ODF daarbij niet los van elkaar gezien worden.

[Portable Document Format](#) (PDF) is een formaat voor documentpublicatie. Een PDF bestand legt exact de opmaak vast van de pagina's waaruit een document bestaat. Daarnaast kan een PDF document interne code (*tags*) bevatten met informatie over de inhoud en de structuur van het document. Die code helpt PDF *readers* om door het document te navigeren en helpt schermlezers om het document voor te lezen. PDF kent vele versies onder beheer van ISO.

[Open Document Formaat](#) (ODF) is een formaat voor documentbewerking. ODF is een formaat voor het bewaren en/ of uitwisselen van bewerkbare tekstbestanden, rekenbladen en presentaties. ODF dwingt gebruikers niet om een applicatie van een specifieke leverancier te gebruiken. Bovendien is ODF duurzaam toegankelijk (doorlopend ondersteund). ODF bestanden hebben een structuur die het makkelijk maakt om digitaal toegankelijke documenten te maken, ook na export naar PDF. ODF is in beheer van OASIS.

II. Ter toelichting

Ad D. Voortgang lopende procedures

[Bijlage: geen]

1. Beter gegevensuitwisseling

a. Uitwisseling van bouw informatie NLRS

Forum Standaardisatie toetst of de standaard voor uitwisseling van bouw informatie NLRS in de nieuwe versie (3.0.1) geschikt is om te blijven aanbevelen aan de overheid. NLRS is een standaard voor uitwisselen van bouw informatie waarin afspraken zijn vastgelegd over naamgeving, modelstructuur, en gebruik van parameters.

Stichting Revit Standards heeft NLRS in de nieuwe versie (3.0.1) op 16 oktober 2022 aangemeld bij het Bureau Forum Standaardisatie. Het Forum Standaardisatie heeft op 27 september 2023 besloten om de versiewijziging van NLRS in procedure te nemen. De expertbijeenkomst staat gepland voor begin 2024.

b. Geografische informatie Geo-standaarden

Forum Standaardisatie toetst de opvolging van een oude generatie standaarden (WFS/ WMS) door een nieuwe generatie, op REST API's gebaseerde standaarden (OGC-API standaarden). OGC API standaarden en WMS en WFS (onderdeel van de Geo-standaarden) dragen bij aan publiceren en uitwisselen van geo-informatie op het web. Daarnaast toets het Forum Standaardisatie of standaard voor het ter download aanbieden aan derden van geografische informatie GeoPackage in de nieuwe versie (1.3.1) geschikt is om te blijven verplichten aan de overheid.

Indiener Geonovum heeft op 6 december 2022 het gecombineerde wijzigingsverzoek ingediend bij het Forum Standaardisatie. Het Forum Standaardisatie heeft op 27 september 2023 besloten om het wijzigingsverzoek in procedure te nemen. De expertbijeenkomst staat gepland voor begin 2024.

c. Vindbaarheid van leer materialen NL LOM

Forum Standaardisatie zet de toetsing voort om de standaard voor het beschrijven van onderwijs materialen NL LOM niet meer te verplichten aan de overheid. NL LOM bevordert de herbruikbaarheid van onderwijs materiaal door deze beter vindbaar te maken aan de hand van beschrijvingen (metadata).

De beheerorganisatie Stichting Edustandaard heeft op 9 juni 2021 het verzoek voor het niet meer verplichten van NL LOM aan de overheid ingetrokken nadat experts hadden geadviseerd nog een keer extra na te gaan in hoeverre de plaatsing van NL LOM op de 'pas toe of leg uit'-lijst nog bijdraagt aan de adoptie van NL LOM. Een vraag die hierbij speelt, is of het werkingsgebied van NL LOM zich de afgelopen twee jaren heeft uitgebreid buiten de onderwijssector. Eind 2023 zijn er geen duidelijke tekenen van een uitbreiding van het

werkingsgebied voor NL LOM. Het Bureau Forum Standaardisatie hervat daarom de procedure om NL LOM niet meer te verplichten aan de overheid. De expertbijeenkomst staat gepland voor eerste kwartaal 2024.

d. Uitwisseling van bodemkwaliteitsgegevens SIKB0101

De standaard voor uitwisseling van bodemkwaliteitsgegevens SIKB0101 op de 'pas toe of leg uit'-lijst is bijgewerkt naar de meest recente versie (14.8). Deze nieuwe versie biedt een aantal uitbreiding van de standaard met niet-verplichte entiteiten of attributen. Deze kleine aanpassingen waren vanuit de *community* aangedragen. De wijzigingen ondersteunen eerdere versies van SIKB0101.

Indiener Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB) heeft op 28 september 2023 de standaard SIKB0101 [aangemeld](#) om in de nieuwe versie (14.8) te blijven verplichten aan de overheid ('pas toe of leg uit'-verplichting). Beheerorganisatie SIKB heeft het predicaat 'uitstekend beheer'. Dit betekent dat de nieuwe versie van een standaard niet wordt getoetst.

2. Veiliger internet

e. Adressering van ICT-systemen binnen een netwerk IPv6 en IPv4

Forum Standaardisatie start een procedure voor het verduidelijken van het functioneel toepassingsgebied voor IPv6. IPv6 bepaalt dat ieder ICT-systeem binnen een netwerk een uniek nummer (IP-adres) heeft; hierdoor kunnen ICT-systemen elkaar herkennen en onderling data uitwisselen.

Directe aanleiding is een adoptievraag uit najaar 2023. Het Forum Standaardisatie is op 6 mei 2020 akkoord gegaan om een procedure te starten voor het verduidelijken van het functioneel toepassingsgebied op basis van de aanbevelingen uit het [evaluatie-onderzoek van IPv6 en IPv4](#) (2020). De betreffende adoptievraag uit najaar 2023 is een directe aanleiding om uitvoering te geven aan de aanbeveling uit de evaluatie van 2020. De expertbijeenkomst staat gepland voor eerste kwartaal 2024.

3. Elf standaarden niet meer aanbevelen

Forum Standaardisatie toetst in een gecombineerde toetsingsprocedure om elf standaarden van de lijst aanbevolen standaarden niet meer aan te bevelen aan de overheid. Het betreft de standaarden CalDAV, DHCP, DNS, EI-Standaarden, http, IMAP, IPP, MTOM, SIP, UDDI, en WebDav. Forum Standaardisatie heeft de selectie van deze elf standaarden vastgesteld op 8 februari 2023.

Voor de verwijdering van deze standaarden volgt BFS de reguliere [toetsingsprocedure](#), bestaande uit een expertonderzoek en een openbare consultatie, gevolgd door een Forumadvies. Het expertonderzoek vond plaats op 31 augustus, de openbare consultatie staat open van 30 november 2023 tot 15 januari 2024. Het Forumadvies staat gepland voor de Forum Standaardisatie-vergadering van 28 februari 2024.

Ad E. Voortgang doorontwikkeling lijst (aanbevolen) standaarden

[Bijlage: geen]

1. Doorontwikkeling lijst aanbevolen standaarden

In de vergadering van het Forum Standaardisatie van 20 april 2022 presenteerde Paul Dam van Lex Digitalis de conclusies van zijn [onderzoek naar de doorontwikkeling van de lijsten](#) open standaarden. Het Forum Standaardisatie gaf BFS opdracht om gevolg te geven aan de adviezen uit dit onderzoek. BFS deed in de vergadering van het Forum Standaardisatie van 28 september 2023 [verslag van de voortgang](#) op de implementatie van de adviezen.

Op moment van schrijven is de stand van zaken:

- De procedure voor het verwijderen van overbodige standaarden op de lijst aanbevolen standaarden is in gang. Er heeft een expertbijeenkomst plaatsgevonden en er is een expertadvies opgesteld, dat in november openbare consultatie ging (30 november 2023 tot 15 januari 2024). Na de consultatie wordt het Forumadvies opgesteld en aan in de volgende vergadering het Forum voorgelegd.
- De Internet Society heeft [MANRS](#) als 'andersoortige standaard' aangemeld voor de lijst aanbevolen standaard. De aanmelding maakt deel uit van een *proof of concept* en leidt in eerste instantie niet tot een plaatsing op de lijst aanbevolen standaarden. Bij de aanmelding kwam een aantal zaken naar voren dat nadere voorbereiding behoeft voordat een intake kan plaatsvinden. In de eerste helft van 2024 verwacht BFS resultaten uit de *proof of concept* aan het Forum Standaardisatie ter bespreking te kunnen voorleggen. Het Forum Standaardisatie heeft [NL Design System](#) genoemd als andere kandidaat voor de *proof of concept*; dit traject moet nog starten.
- Het door BFS ontwikkelde registratiesysteem voor open standaarden (ROSS) en het bijbehorende [Forum Standaardisatie Kennismodel](#) (FSKM) laten nu toe om aanbevolen standaarden als 'gangbaar' te labelen. Voor de volgende vergadering van het Forum Standaardisatie krijgen de Forumleden de gelegenheid om te reageren op de als 'gangbaar' aangemerkte standaarden.

2. Onderzoek borgen actualiteit standaarden (versies)

In de vergadering van het Forum Standaardisatie van 27 september 2023 stemde het Forum in met het uitvoeren van aanvullend onderzoek naar het borgen van actualiteit van standaarden (versies) op lijst open standaarden. Het onderzoek is inmiddels gestart. Er is gekozen het onderzoek te plaatsen binnen het bestaande kader 'Doorontwikkeling Lijsten'.

Het onderzoek wil verschillende mechanismes onderzoeken om kleine versiewijzigingen met geringe impact op de eindgebruikers te kunnen doorvoeren op de lijst open standaarden zonder dat een gehele toetsingsprocedure hiervoor wordt aangewend, maar wel met behoud van de zorgvuldigheid van het Forum Standaardisatie en binnen de bestuurlijke en besluitvormende context waarbinnen het Forum Standaardisatie opereert.

Ad F. Verspreiding openbare consultaties via bestuurlijke raden (Architectuurraad, CIO-beraad, CISO-raad en CTO-raad)

[Bijlage: geen]

Vanaf het najaar 2023 verspreiden de secretariaten en/ of bureau de openbare consultaties (onderdeel van toetsingsprocedures) onder de eigen achterban van Architectuurraad GDI (via bureau MIDO), CIO-beraad, CISO-raad en CTO-raad. Het betreft de openbare consultatie als onderdeel van de toetsingsprocedure bij het aanmelden of wijzigen van standaarden op lijst open standaarden. Deze verspreiding bevordert draagvlak van de beoogde wijziging in de toetsingsprocedure en zorgt ervoor dat de openbare consultaties bij een gerichte doelgroep voor het Forum Standaardisatie onder de aandacht komen.

Elke organisatie kan standaarden aanmelden voor opname of voor een wijziging op de 'pas toe of leg uit'-lijst of lijst van aanbevolen standaarden. Er zijn twee momenten om input te leveren tijdens toetsingsprocedure: deelname aan een expertonderzoek (via een *open call* of op uitnodiging) en deelname aan de openbare consultatie via internetconsultatie.nl. Voor deze laatste categorie geldt dat het Bureau Forum Standaardisatie afspraken heeft gemaakt met de secretariaten en bureau van Architectuurraad GDI (via bureau MIDO), CIO-beraad, CISO-raad en CTO-raad om de openbare consultatie te verspreiden onder de eigen achterban.

Ad G. Gebruikersoverleg Kennismodel Standaarden

[Bijlage: geen]

Op 21 november 2023 vond het tweede Gebruikersoverleg Kennismodel Standaarden plaats. Het Bureau Forum Standaardisatie heeft het Gebruikersoverleg Kennismodel Standaarden opgericht in samenwerking met NORA Beheerteam. Op het Gebruikersoverleg presenteerden SURF en Kennisnet het 'Mapping Education Ecosystem'-project ([EduXS](#)): dit is een internationale aanpak om standaarden te koppelen aan stakeholders en aan projecten.

Het Gebruikersoverleg stond in het teken van het initiatief van het Bureau i.s.m. NORA Beheerteam voor één algemeen kennismodel om beschrijvingen over standaarden in de publieke sector te kunnen publiceren, met daarbij ruimte voor uitbreidingen voor domeinspecifieke eigenschappen. Daarnaast presenteerden het Bureau en NORA Beheerteam een doorontwikkeling van het [Forum Standaardisatie Kennismodel](#) (FSKM).

Het Gebruikersoverleg Kennismodel Standaarden is opgezet om kennis en informatie uit te wisselen over beschrijven van standaarden in de publieke sector. Gebruikersoverleg Kennismodel Standaarden is de vervolgbijeenkomst op [Workshop 'Kennismodel Forum Standaardisatie' van Forum Standaardisatie en NORA](#) van 6 april 2023. Het Forum Standaardisatie publiceert de lijst open standaarden als linked open data aan de hand van het FSKM.